

De Burgwal. Van kerk naar huis van muziek en verdieping

door Bert Endedijk

Wie over de Burgwal loopt komt tussen de Morrensteeg en de Burgwalstraat langs een groot gebouw met een voorname gevel, massief en gesloten. De aandachtige bezoeker ziet een klein bordje hangen met daarop de volgende tekst: 'Waar eerst een deftig stadskasteel met koetshuis en rijke tuin stond, werd in 1874 door meester-timmerman F. Krijgsman zonder bouwtekening en bestek deze kerk gebouwd voor de diensten van de Gereformeerde Kerk van Kampen. Bijzonder is de vierkante overspanning die alleen op de buitenmuren rust. Het werd een typische "preekkerk". Achter de monumentale neoklassieke voorgevel bevindt zich een grote kerkzaal, waarvan het interieur in 1951 geheel werd vernieuwd. Nadat de kerk in 2019 van eigenaar verwisselde onderging het gebouw een grootscheepse renovatie.'

Achter deze klare taal gaat een gebouw schuil dat de Gereformeerde Kerk van Kampen gedurende bijna honderdvijftig jaar onderdak heeft geboden en daarmee de geschiedenis van deze gemeenschap mede bepaald heeft. Een gebouw is immers meer dan een verzameling stenen, hout en glas. Het trekt met zijn bewoners mee door de tijd en beide worden daardoor getekend.

Die reis van bijna honderdvijftig jaar, die zoveel sporen trok, ook in de Kamper samenleving, onderging in 2019 een flinke koerswijziging. De kerk nam afstand van het gebouw als centrum van kerkelijke activiteiten. Stichting De Burgwal werd de nieuwe eigenaar en creëerde een andere functie. Burgwalkerk werd De Burgwal.

Wat gebeurde er sindsdien achter die muren en hoe is de reis van kerk naar 'Huis van muziek en verdieping' verlopen?

De kleine luyden

We kijken eerst achterom. De geschiedenis van de christelijke kerk is een spiegel van de algemene geschiedenis: er zijn hoogte- en dieptepunten. Het

is er één van vallen en opstaan en dat geldt ook voor Kampen. Mensen die elkaar zoeken en vinden, die in conflict komen, een eigen weg gaan en de ander de rug toekeren. Perioden van uit het hart en daarmee uit het oog én tijden van de weg terugzoeken, van herenigen.

We gaan terug naar de eerste helft van de 19de eeuw. Verschillen van inzicht binnen de Nederlandse Hervormde Kerk leiden tot de Afscheiding (1834) en later de Doleantie (1886). Aan de eerste is de naam van Hendrik de Cock (1801-1842) verbonden, aan de tweede die van Abraham Kuyper (1837-1920). De vereniging van beide stromingen leidt in 1892 tot de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Afscheiding en Doleantie trokken diepe sporen, ook in onze stad. Er ontstond in Kampen in 1835 een eerste afgescheiden gemeente. Het waren letterlijk 'kleine luyden'. Tot de eerste groep Kamper afgescheidenen behoorden onder meer enkele bakkers, twee smeden, een klompenmaker en een kastenmaker. Ouderling Hoksbergen speelde in de beginjaren een belangrijke rol; hij had feitelijk de leiding. Hij ging voor in de dienst des woords, als 'oefenaar', en sprak dan in Kamper dialect een stichtelijk woord.

De bouw

Aanvankelijk waren er niet meer dan enkele tientallen leden, maar de groep groeide snel en daarmee ontstond de behoefte aan een groter gebouw voor de samenkomsten. Men kwam de eerste tijd bijeen in de Hofstraat. Deze Hofstraatkerk stond op de hoek van Hofstraat en Morrensteeg, ter hoogte van de huidige huisnummers 72 en 76. Daar werd het al gauw te klein en daarom kreeg in 1874 het plan om aan de Burgwal een nieuw, groot kerkgebouw te realiseren snel handen en voeten. Menigeen heeft daarbij vast de wenkbrauwen gefronst en het was ook geen kleine stap voor de kleine luyden: van een klein gebouw, aan de buitenkant meer woonhuis dan kerk, naar een grote en voorname plek aan de Burgwal.

We kunnen ons anno 2022 nauwelijks nog voorstellen hoe dat ging. Er was geen bestemmingsplan, geen programma van eisen, geen gedegen bouwtechnische voorbereiding. Men begon gewoon. Het perceel waarop een stadskasteel stond werd gekocht en timmerman Krijgsman maakte het ontwerp bij wijze van spreken op de achterkant van zijn sigarenkistje. De hand aan de ploeg, typerend voor de geest die onder gereformeerden vaardig was. Een grote kerk met een vierkante kerkzaal, waar alle stoelen op het centrale punt waren gericht: de preekstoel met daarboven het orgel. Het gebouw ademt aan alle kanten uit dat het Woord centraal staat. Een strakke gevel,

Gevel van De Burgwal, huis van muziek en verdieping. Collectie: Archief De Burgwal.

één met de gevellijn van de omringende woningen. Een klein torentje, waarin overigens pas in 2003 een bescheiden luidklok werd gehangen. Op 7 maart 1875 werd het gebouw als kerk in gebruik genomen. Ds. J. Bavinck ging voor in de eerste dienst.

Weinig veranderingen

Aan de structuur van de kerkzaal is daarna nooit meer iets veranderd. Het bleef een echte 'preekkerk'. In 1951 werd het interieur ingrijpend vernieuwd: er kwam een andere vloer, iets aflopend richting de nieuwe preekstoel, een grote 'houten broek', die de oude kleine en ronde verving. De stoelen maakten plaats voor mahoniehouten banken en de elektrische ballonnen werden vervangen door kronen. Ook het orgel onderging veranderingen. Er werden verschillende dispositiewijzigingen aangebracht en het instrument werd uitgebreid met een vrij pedaal en een rugwerkkas. Die rugwerkkas was eerst leeg en werd daarom in die tijd, zo boven de kansel, badinerend 'de leugen boven de waarheid' genoemd.

Na 1951 vonden alleen kleine wijzigingen plaats om tegemoet te komen aan andere eisen die de kerkelijke gemeente stelde. In 2004 kreeg een deel van het interieur een andere kleur. Het orgel volgde in 2007, toen het donker-

Kerkzaal van de Burgwalkerk voor de verbouwing. Collectie: Archief De Burgwal.

bruine imitatie-eiken verdween en plaatsmaakte voor de veel lichtere ivoor-
kleur met verguld lofwerk.

Ook al veranderde het karakter van de kerkzaal nauwelijks, het gebruik er-
van werd wel breder. De Burgwalkerk was in 1975 één van de eerste plaatsen
in Nederland waar maandelijks een cantate van Bach ten gehore wordt ge-
bracht; een traditie die zich tot de dag van vandaag in een brede belangstel-
ling, ook over stads- en kerkgrenzen heen, mag verheugen. Vanaf de jaren
zeventig van de vorige eeuw ontdekten steeds meer koren en orkesten het
gebouw als goede concertplek: er is een prima akoestiek en vanaf alle zit-
plaatsen is er vrij zicht richting het podium. En soms brandt er 's nachts
licht, omdat de beschermende stilte van het donker zich uitstekend leent
voor geluidsopnamen.

Gereformeerd en hervormd Kampen vinden elkaar

Zo trokken gebouw en kerkelijke gemeente bijna anderhalve eeuw samen
op tot het moment van de vorming van de Protestantse Gemeente Kampen
(PGK) in 2019. Toen brak voor de Burgwalkerk een nieuwe periode aan.
Binnen de PGK komt samen wat in de 19de eeuw uiteenging. De vorming
van één protestantse gemeente maakte een gebouwenkeuze noodzakelijk.

